

PETFORM

10. Yıl

“Türkiye’nin Enerji Görünümü Işığında Doğalgaz Piyasasının Liberalizasyonu”

Nusret Cömert
Yönetim Kurulu Üyesi

STEAM
13.Uluslararası Enerji Arenası

8 Eylül 2011
İstanbul

PETFORM Hakkında

2000 yılında kurulan PETFORM, geçtiğimiz 10 yılda Doğalgaz Piyasası Kanunu ve Türk Petrol Kanunu başta olmak üzere tüm enerji mevzuatı değişikliklerinde özel sektör ile kamu kurumları arasında köprü rol oynamıştır.

PETFORM üyelerinin 2 ana faaliyet alanı:

- Arama – Üretim Sektörü
- Doğalgaz Piyasası

PETFORM Üyesi 49 Enerji Şirketi

- AKENERJ
- AKSA DOĞALGAZ
- ALADDIN MIDDLE EAST
- ATTLA DOĞAN NAAAT
- AVRASYA GAZ
- AYGAZ DOĞALGAZ
- BM NAAAT
- BOSPHORUSGAZ
- BP
- ÇALIK ENERJ
- DOĞAL ENERJ
- EDISON
- EGE GAZ
- ENEL
- ENERCO ENERJ
- ENERJ SA
- ENI
- E.ON RUHRGAS
- ERDGAZ
- EWE ENERJ
- EXXONMOBIL
- GDF SUEZ
- GENEL ENERJ
- GÜNEY YILDIZI PETROL
- HATTU A ENERJ
- HONEYWELL
- IBS RESEARCH
- MARSAL ENERGY
- MEDGAZ
- NATURGAZ
- N.V.TURKSE PERENCO
- OMV
- OPAL T
- PALMET
- PETROL OF S
- POZİTİF DOĞALGAZ
- SHELL ENERJ
- SOCAR & TURCAS ENERJ
- SOYAK ENERJ
- STATOIL
- TEKFEN NAAAT
- TEMİ
- THRACE BASIN
- TIWAY TURKEY
- TOTAL
- TRANSATLANTIC TURKEY
- TURCAS
- TURUSGAZ
- ZORLU DOĞALGAZ

PETFORM Üyelerinin Türkiye Ekonomisine Katkısı (2010)

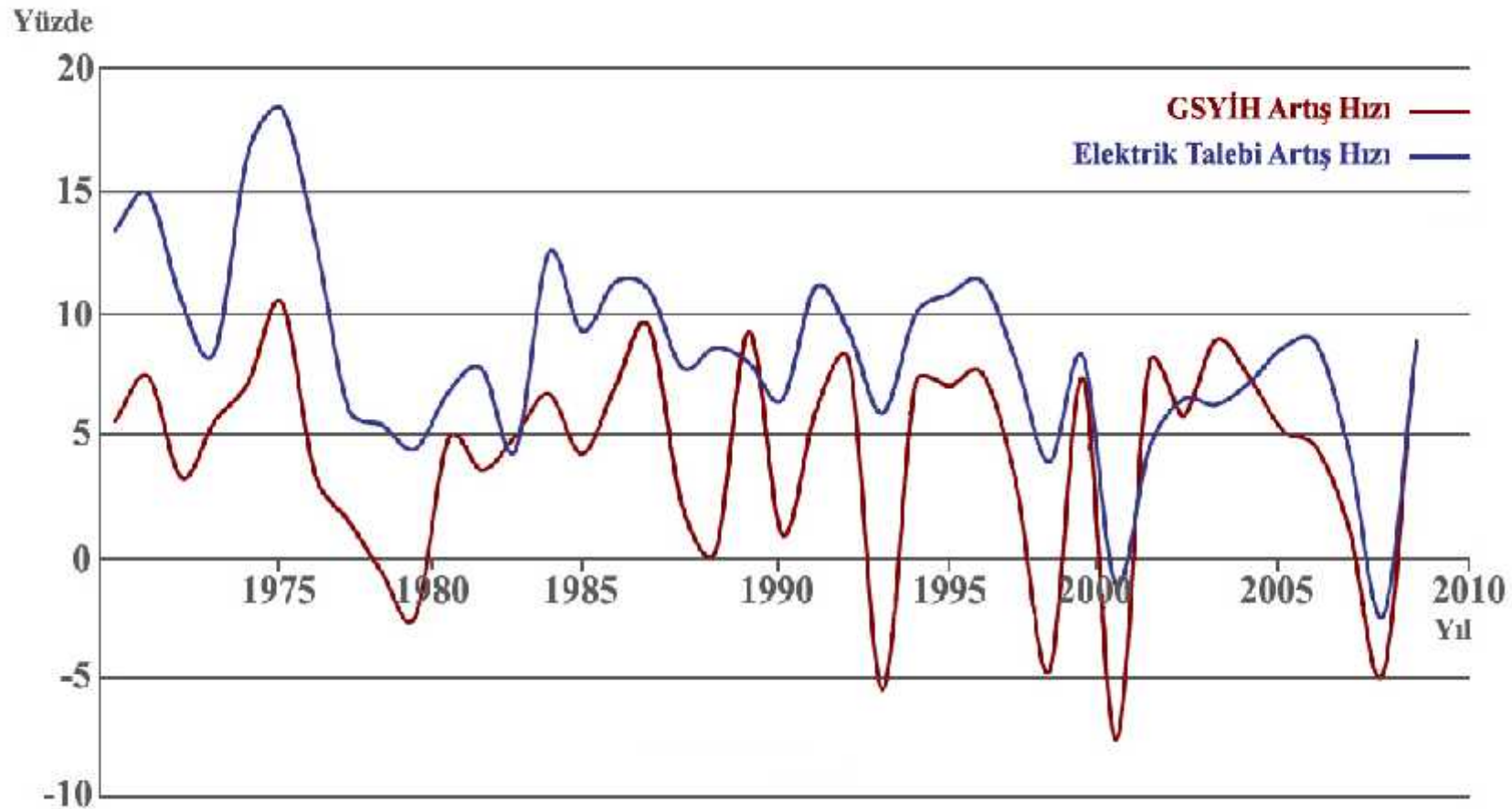
Toplam Ciro : 55,4 milyar TL

(GSY H'nın %5'i)

Toplam Vergi : 3,1 milyar TL

Toplam stihdam : 31.200 ki i

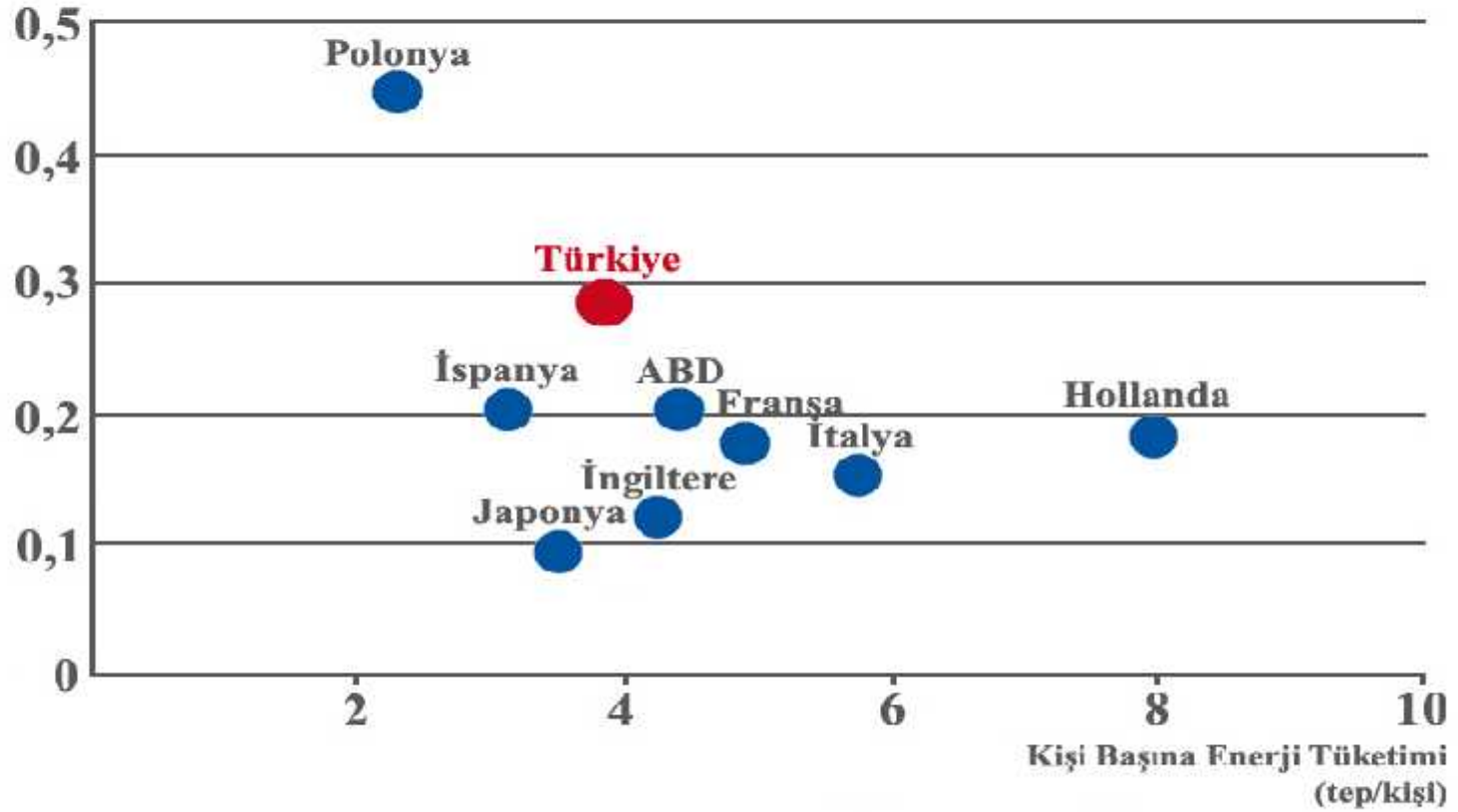
Türkiye'nin GSYİH & Elektrik Talebi Artış Hızı (1970 – 2010)

Enerji Yoğunluğu & Kişi Başına Enerji Tüketimi Karşılaştırması

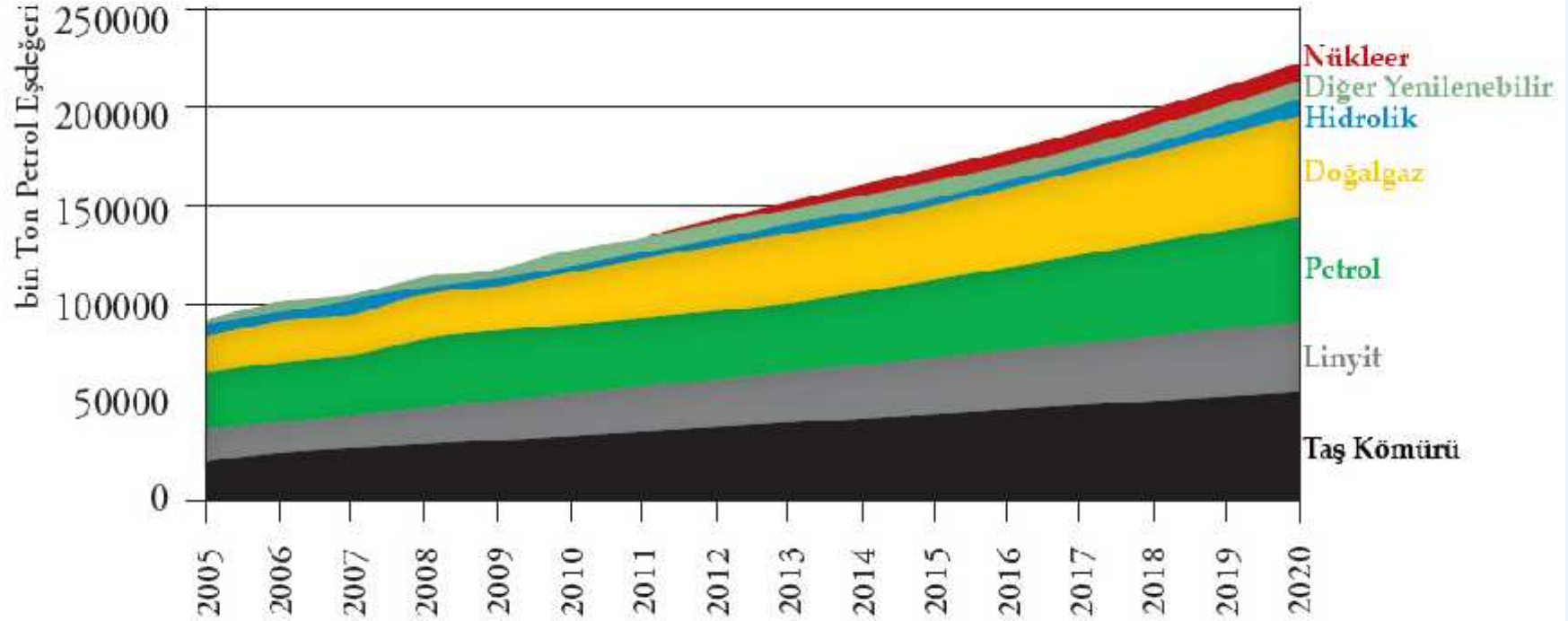

Enerji Yoğunluğu
(tep/1.000 USD)

Kaynak: Türkiye Enerji Verimliliği Raporu (2010)

Türkiye'nin Kaynak Bazında Enerji Talebi (2005 – 2020)

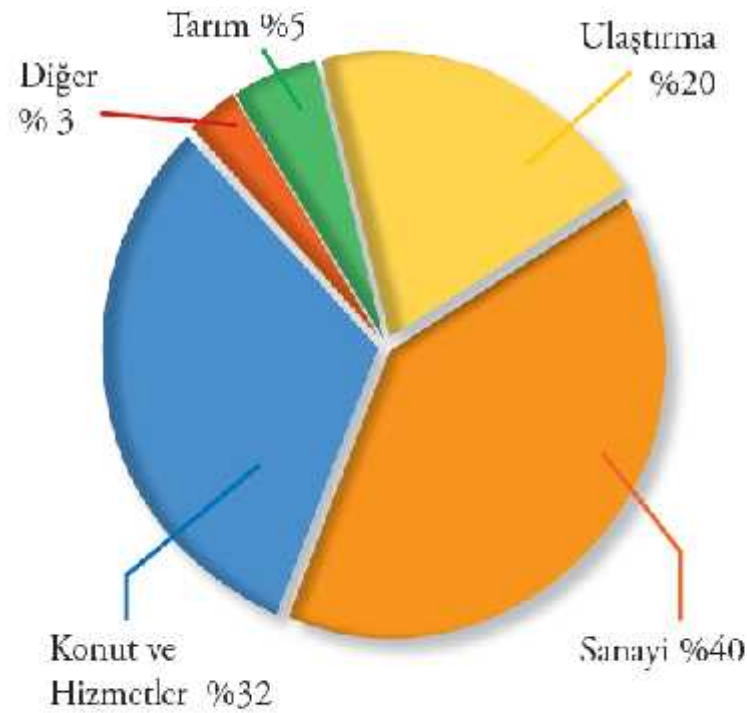
Kaynak: Türkiye Enerji Verimliliği Raporu (2010)

Enerji & Elektrik Kullanımının Dağılımı (2009)

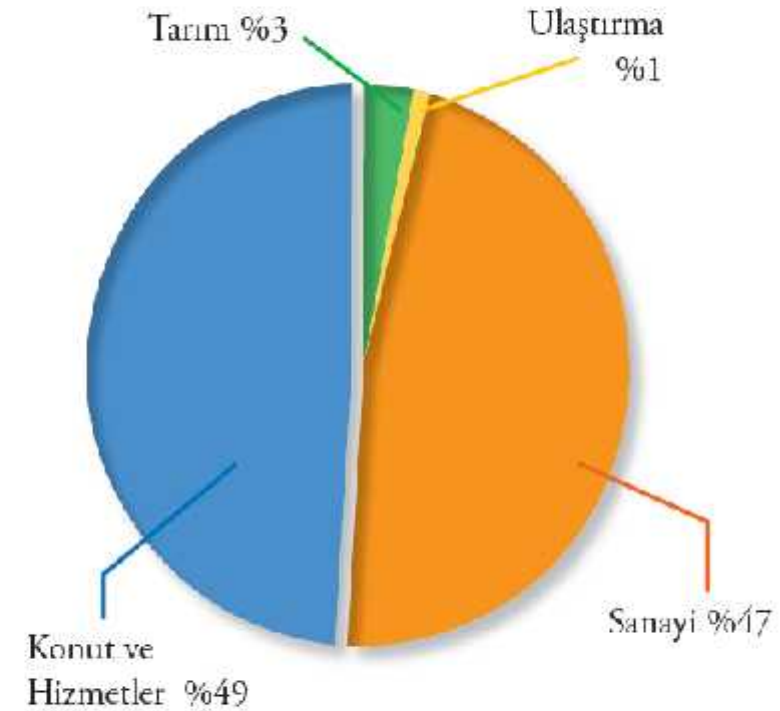

Türkiye Toplam Enerji Kullanımı

Elektrik, Petrol Gaz ve Kömür toplam

Türkiye Elektrik Kullanımı

Enerji Talebi & Yerli Üretim Dengesi (1990 – 2009)

	1990	1995	2000	2005	2009
Talep (milyon tep)	52,9	80,5	91,3	100,8	106,1
Üretim (milyon tep)	25,6	26,7	26,1	24,5	30,3
thalat (milyon tep)	30,9	39,7	56,3	73,4	82,1
hracat (milyon tep)	2,1	1,9	1,5	5,1	6,8
hrakiye (milyon tep)	0,3	0,4	0,4	0,6	0,6
Net thalat (milyon tep)	28,4	37,3	54,2	67,6	74,7
Yerli Üretimin Talebi Karılama Oranı (%)	48,1	42,0	33,1	26,9	28,5

Kaynak Bazında Birincil Enerji Üretim – Tüketimi (2009)

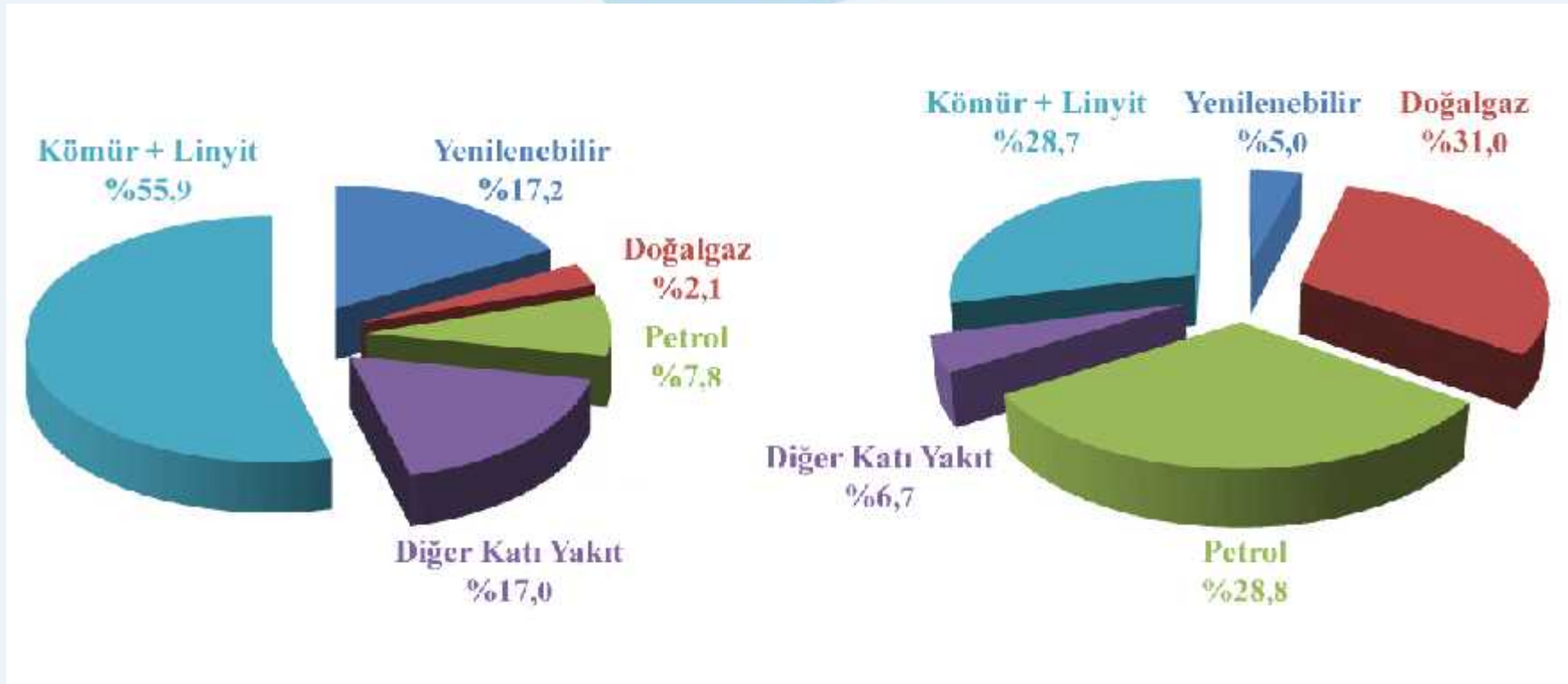
Kaynaklar	Kömür + Linyit	Diğer Katı Yakıt	Petrol	Doğalgaz	Yenilenebilir	Toplam
Birincil Enerji Üretimi (milyon tep)	16,9	5,1	2,3	0,6	5,2	30,3
Birincil Enerji Üretimindeki Payı (%)	55,9	17,0	7,8	2,1	17,2	100,0
Birincil Enerji Tüketimi (milyon tep)	30,4	7,1	30,5	32,8	5,2	106,1
Birincil Enerji Tüketimindeki Payı (%)	28,7	6,7	28,8	31,0	5,0	100,0
Üretimin Tüketimi Karşılama Oranı (%)	55,6	72,0	7,7	2,0	100,0	28,5

Birincil Enerji Üretim – Tüketim Dağılımı (2009)

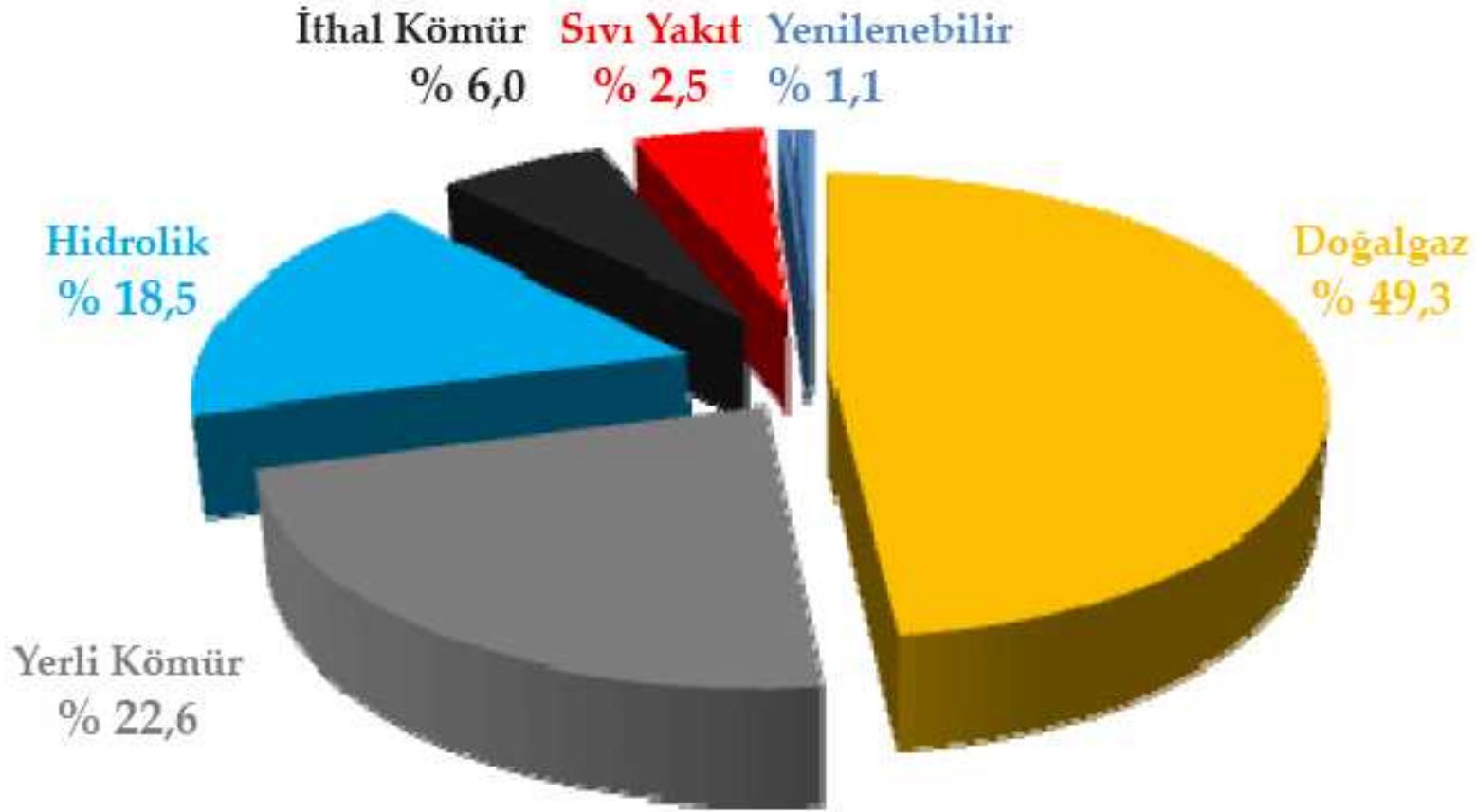
Üretim Dağılımı
(30,3 milyon tep)

Tüketim Dağılımı
(106,1 milyon tep)

thal Enerji Kaynaklarının Payı: %71,5

Kaynak Bazında Elektrik Üretimi (2009)

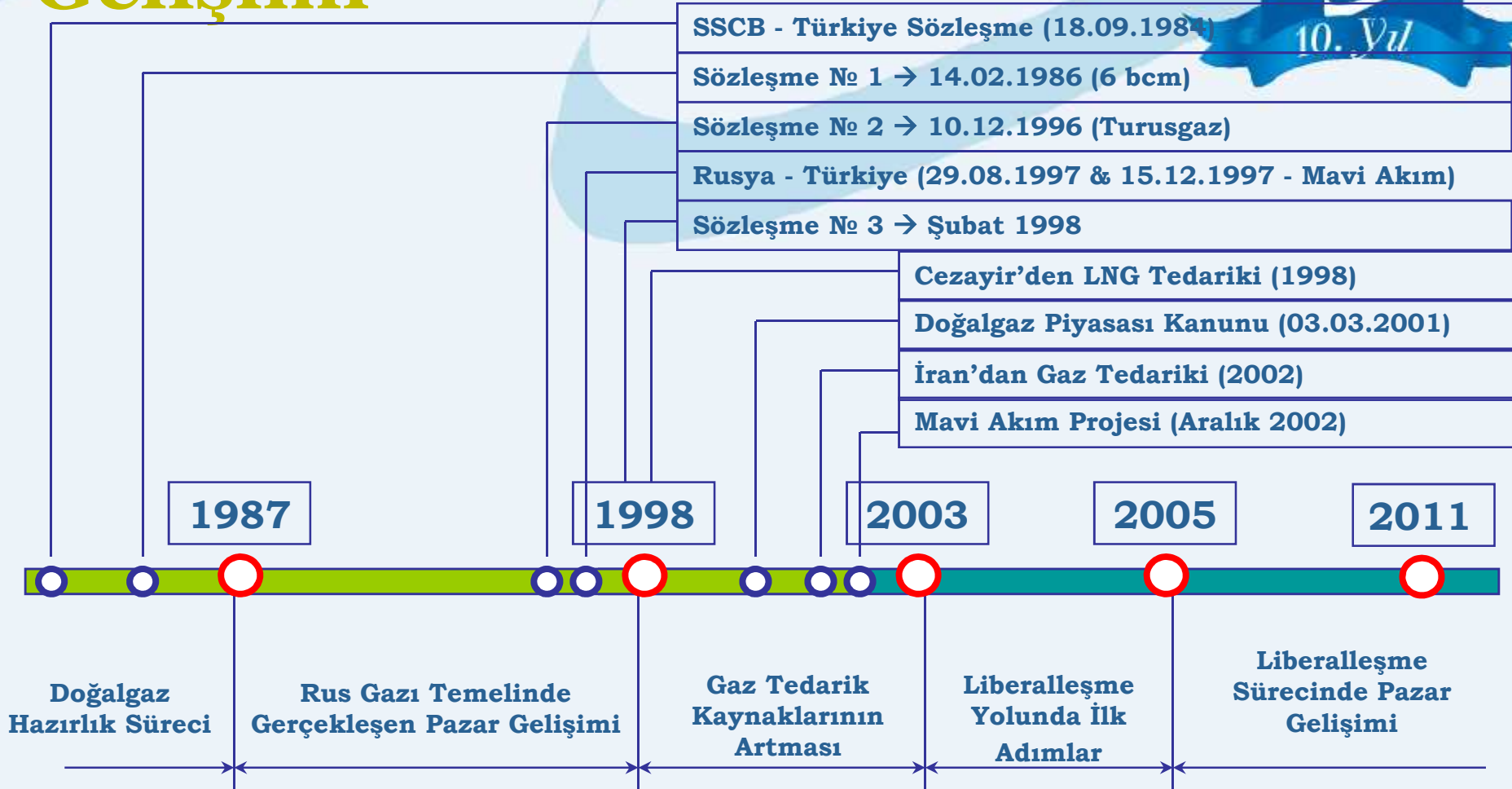

Türkiye'de Doğalgaz

- İlk Doğalgaz Keşfi : Kırklareli – 1970
- Toplam Üretilebilir Rezerv : 18,2 milyar m³
- Kümülatif Üretim (1970 – 2010) : 12,0 milyar m³
- Kalan Üretilebilir Rezerv (2010) : 6,2 milyar m³
- Yıllık Üretim (2010) : 0,7 milyar m³
- Yıllık Tüketim (2010) : 37,5 milyar m³
- Üretimin Tüketime Oranı (2010) : %1,9
- Üretim Dağılımı (2010) :
 - % 45 Özel şirketler
 - % 38 Özel + TPAO Ortaklığı
 - % 17 TPAO

Türkiye Doğalgaz Piyasasının Gelişimi

2005 - 2010

- 2005 Kasım - Kontrat Devri İhalesinin Yapılması
- 2006 Aralık - İhale Sonuçlarının Duyurulması
- 2007 Aralık - İlk Özel İthalatçı Şirketin Piyasaya Girişi

- 2009 Ocak - İkinci Özel İthalatçı Şirketin Piyasaya Girişi
- 2009 Nisan - Diğer İki Özel İthalatçı Şirketin Piyasaya Girişi
- 2009 Mayıs - LNG İthalatçısı Şirketin Piyasaya Girişi
- 2009 Haz/Tem - Toptan Satış Şirketlerinin Piyasaya Girişi
- 2010 Ocak - 5 Toptan Satış Şirketinin Faaliyete Başlaması

Türkiye'nin Uzun Vadeli Gaz Alım Anlaşmaları

Anlaşma	Anlaşma Tarihi	Faaliyete Geçme Tarihi	Süre (Yıl)	Miktar (Plato milyar m ³ /yıl)	Biti Tarihi
Rusya (Batı)	Şubat 1986	Haziran 1987	25	6	2011
Cezayir (LNG)	Nisan 1988	Ağustos 1994	20	4	2014
Nijerya (LNG)	Kasım 1995	Kasım 1999	22	1.2	2021
İran	Ağustos 1996	Aralık 2001	25	10	2026
Rusya (Mavi Akım)	Aralık 1997	Şubat 2003	25	16	2028
Rusya (Batı)	Şubat 1998	Mart 1998	23	8	2021
Türkmenistan	Mayıs 1999	-----	30	16	-----
Azerbaycan	Mart 2001	Temmuz 2007	15	6.6	2022

Gaz İthalatının Kaynak Ülke Bazında Dağılımı (2009 – 2010)

	<u>2009</u>	<u>2010</u>
Rusya	19,894 (%55,6)	17,576 (%46,9)
İran	5,253 (%14,8)	7,766 (%20,7)
Azerbaycan	4,960 (%13,8)	4,521 (%12,1)
Diğer (Cezayir + Nijerya + Ege Gaz)	5,648 (%15,8)	7,593 (%20,3)
<hr/>		
	35,755 bcm	37,456 bcm
	(%4,7)	

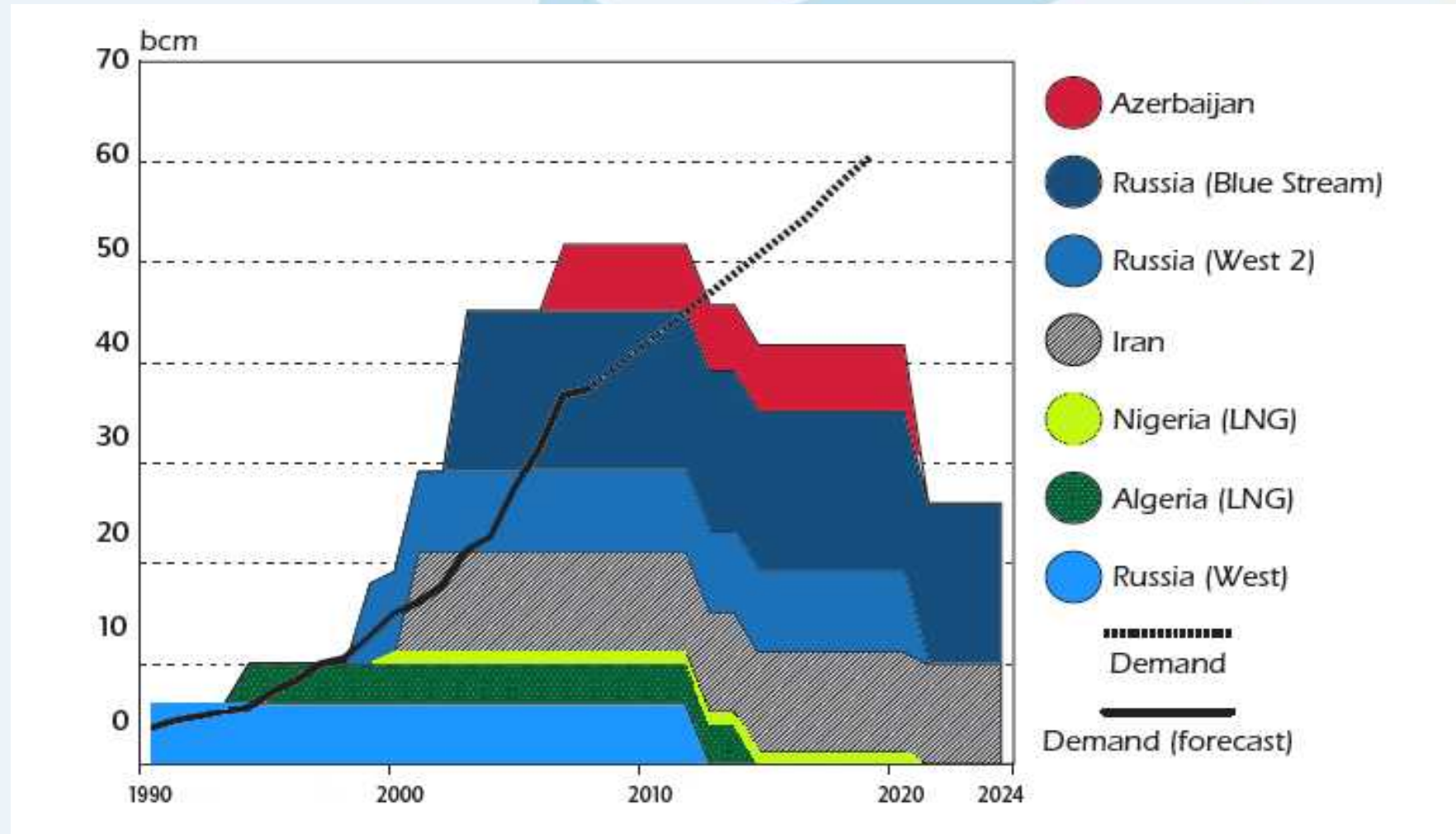
Gaz İthalatının Şirket Bazında Dağılımı (2009 – 2010)

	<u>2009</u>	<u>2010</u>
BOTA	33,068 (%92,5)	31,730 (%84,7)
Özel irketler	2,687 (%7,5)	5,726 (%15,3)

	35,755	37,456

Kontrata Bağlı Gazın Talebi Karşılama Oranı (1990 – 2025)

Doğalgaz Piyasası Kanunu

Amaç

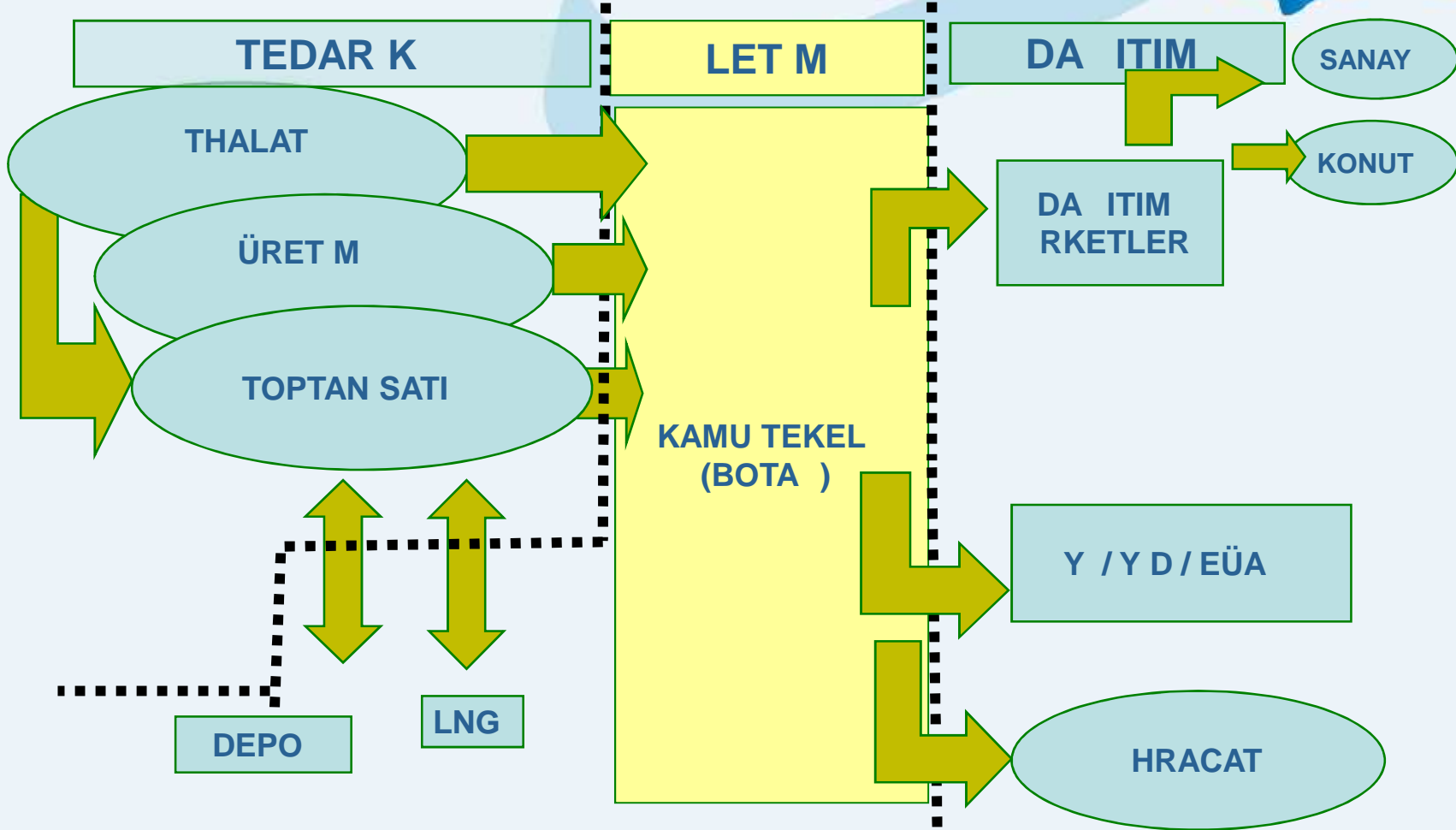
Doğalgazın kaliteli, sürekli, ucuz ve rekabete dayalı esaslar çerçevesinde tüketicilerin kullanımına sunulması için serbest, effaf ve rekabetçi bir piyasanın oluşturulması

Doğalgaz Piyasası Kanunu Yöntem

- 1.** BOTA 'ın pazar payının gaz devri programlarıyla 2009 yılına kadar %20'ye düşürülmesi ve sivilleştirilmiş doğalgaz (LNG) ithalatı haricinde yeni gaz alım anlaşması yapmaması
- 2.** BOTA 'ın her takvim yılında devretmesi gereken miktarın, kanunun yürürlüğe girdiği tarihte alım taahhüdünde bulunan toplam doğalgaz miktarının en az %10'u olması
- 3.** Herhangi bir tedarikçinin pazar payının %20'yi geçmeyecek şekilde sınırlandırılması
- 4.** BOTA 'ın iletim, depolama ve ticaret faaliyetlerinin de i ik tüzel kişilikler vasıtasıyla yürütülmesine imkan sağlayacak şekilde ayrı tırılması
- 5.** Şehir içi dağıtımının EPDK tarafından yapılacak ihaleler sonucu kazanan özel kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmesi

Doğalgaz Piyasası Kanunu Piyasa Yapısı

Doğalgaz Piyasası Kanunu Gerçekleşenler

- 1.** BOTA tarafından 2005 yılında bir Kontrat Devri halesi'ne çıkılması ve 2009 yılı itibariyle 4 özel şirket faaliyete geçmelerini tamamlamıştır. Bu ilk denemede piyasanın yalnızca %10'luk kısmı özelleştirilmiştir.
- 2.** Şehir içi dağıtım konusunda kanunun öngördüğü hedefler gerçekleştirilmiştir ve 66 dağıtım bölgesi özelleştirilmiştir.
- 3.** Spot LNG ithalatı başlanmıştır.
- 4.** Sınırlı sayıda da olsa toptan satış şirketleri faaliyete başlamıştır.

1.Kontrat Devri Programı

<u>irket</u>	<u>Miktar (bcm)</u>	<u>thalata Ba lama Tarihi</u>
Shell Enerji	0,25	Aralık 2007
BosphorusGaz	0,75	Ocak 2009
Enerco Enerji	2,50	Nisan 2009
Avrasya Gaz	0,50	Nisan 2009
<hr/>		
	4,00 bcm	(piyasanın %10'u)

Doğalgaz Piyasası Kanunu Henüz Gerçekleşmeyenler

- 1.** BOTA 'ın pazar payı, kanuna rağmen %20'lik düzeye inmemi olup hala %85 mertebesindedir.
- 2.** BOTA , kanun uyarınca sürdürmesi gereken Kontrat Devri halelerini devam ettirmemi tir.
- 3.** BOTA , kanun uyarınca yapması gereken miktar devirlerini yapmadı ndan etkin bir toptan satı segmenti ve özel sektör / kamu sektörü dengesi olu turulamamı tir.
- 4.** 2011 yılına girilmi olmasına rağmen BOTA , letim, Depolama ve Ticaret olarak farklı tüzel ki iliklere göre yeniden yapılandırılmamı tir.

PETFORM Önerileri

- 1. Mevcut ithalat sözleşmelerinin süresi sona erdikçe özel sektör tarafından yenilenmesi yoluyla BOTA 'ın piyasa payının artırılması**
- 2. Buna paralel olarak Kontrat ve/veya Miktar Devri yoluyla özel sektörün piyasa payının artırılması**
- 3. Bu sayede çoklu tedarikçinin hem sınırda hem de iç piyasada gazın gazla rekabetini tesis ettiği i effaf ve rekabetçi bir piyasa yapısının oluşturulması**
- 4. Özel sektörün doğalgaz ithaline ilişkin kısıtlamaların kaldırılması**
- 5. Sağlıklı bir piyasa gelişimi için doğalgaz fiyatının diğer enerji türlerinde olduğu gibi maliyet bazlı belirlenmesi**
- 6. Kanunda öngörüldüğü üzere BOTA 'ın iletim, depolama ve ticaret faaliyetleri için farklı tüzel kişiliklere ayrıştırılması**

TEŞEKKÜRLER